

ΟΙ ΟΣΙΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΝΙΚΗΤΑΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΙ ΙΩΣΗΦ Οι θεμελιωτές του χιακού μοναχισμού και ιδρυτές της Νέας Μονής Χίου

Έσα στη σεπτή χορεία των αγίων, οι οποίοι γεννήθηκαν και διέλαμψαν με την ασκητική τους βιοτή στη μυροβόλο νήσο Χίο, είναι και οι τιμώμενοι στις **20 Μαΐου** Όσιοι Πατέρες Νικήτας, Ιωάννης και Ιωσήφ, οι οποίοι αποτελούν την απαρχή του χιακού μοναχισμού, αφού είναι οι πρώτοι κατονομαζόμενοι μοναχοί της Χίου.

Σύμφωνα με τον βιογράφο τους, Όσιο Νικηφόρο τον Χίο, δεν μας έχουν διασωθεί ούτε ο ακριβής τόπος και χρόνος της γεννήσεώς τους ούτε και τα ονόματα των γονέων τους. Σύμφωνα πάντως με τη χιακή παράδοση οι τρεις θεοφόροι Πατέρες γεννήθηκαν στη Χίο και η δραστηριότητά τους τοποθετείται χρονολογικά επί των ημερών των Βυζαντινών αυτοκρατόρων Μιχαήλ Δ΄ του Παφλαγόνος (1034 - 1041), Μιχαήλ Ε΄ του Καλαφάτου (1041 - 1042) και Κωνσταντίνου Θ΄ του Μονομάχου (1042 - 1055).

Οι τρεις σεπτοί και θεοφόροι ασκητές ζούσαν αρχικά σε μονή ευρισκόμενη κοντά στον Άγιο Γεώργιο τον Συκούση, αλλά αργότερα εγκαταστάθηκαν σε απόκρημνο σπήλαιο στο Προβάτειο Όρος της Χίου, αναζητώντας περισσότερη ησυχία και απομόνωση. Η εγκαταβίωσή τους στο απομονωμένο αυτό σπήλαιο και ο συνεχής πνευματικός τους αγώνας, που περιελάμβανε αυστηρή νηστεία, αδιάλειπτη προσευχή και ολονύχτιες ακολουθίες, τους κατέστησαν παμμακάριστους αθλητές της πίστεως, που θεμελίωσαν τον χιακό μοναχισμό. Το μοναδικό τους μέλημα ήταν η συνεχής άσκηση και εγκράτεια και η ανάβαση στην κλίμακα των αρετών, συχνά δε κάτω από αντίξοες καιρικές συνθήκες. Αλλά οι πολλαπλές κακουχίες και το ασίγητο μαρτύριο της συνειδήσεως όχι μόνο δεν έκαμψαν το αγωνιστικό τους φρόνημα, αλλά απεναντίας ενίσχυσαν τον ασκητικό τους αγώνα για την κατάκτηση των αρετών, αφού η μοναδική τους επιδίωξη ήταν η απόλαυση των ουρανίων αγαθών και η βίωση της παραδείσιας τρυφής και ευωχίας.

Η αδιάλειπτη προσευχή και άσκηση των τριών μακαρίων και θεοφόρων Πατέρων οδήγησε στο να καταστούν μέτοχοι ουρανίων οπτασιών και πολύτιμων πνευματικών εμπειριών και βιωμάτων. Έτσι κατά παραχώρηση του Κυρίου οδηγήθηκαν στην **ευρέση θαυματουργής εικόνας της Θεοτόκου**, γεγονός που οδήγησε αργότερα στην ανέγερση της περιλαμπρής Νέας Μονής της Χίου, η οποία αποτελεί σπουδαιότατο Βυζαντινό μνημείο της πατρίδος μας. Κάποια νύχτα και ενώ οι Όσιοι Πατέρες προσεύχονταν, είδαν ένα υπερκόσμιο φως να λάμπει μέσα στο δάσος. Το ανεξήγητο φαινόμενο της λάμπης του θεικού φωτός έγινε αντιληπτό για πολλές νύχτες. Στην προσπάθειά τους να εντοπίσουν και να ερμηνεύσουν το λαμπερό αυτό φως, δεν ανακάλυψαν απολύτως τίποτα. Για να διαλευκάνουν το μυστήριο, έβαλαν φωτιά και τότε έγιναν θεατές ενός θαύματος. Ενώ η φωτιά κατέκαιγε τους θάμνους, μόλις πλησίασε σε μια μυρσίνη, σταμάτησε να καίει και κατασβέσθηκε με τρόπο αόρατο και ανερμήνευτο. Όταν οι Όσιοι Πατέρες πλησίασαν τη μυρσίνη, είδαν κρεμασμένη πάνω στα κλαδιά μια μικρή εικόνα της Θεοτόκου, στην οποία η Μητέρα του Κυρίου δεν εναγκαλιζόταν τον Ιησού Χριστό ως βρέφος, όπως συνηθίζεται στην εικονογραφική της απεικόνιση. Μπροστά στη θαυματουργική αυτή αποκάλυψη οι τρεις σεπτοί και μακάριοι Πατέρες αισθάνθηκαν απέραντη και απεριγραπτη πνευματική χαρά και αγαλλίαση για το υπερφυές θαύμα και τα ανεξήγητα μεγαλεία του Θεού. Μετά τη

θαυματουργική εύρεση της εικόνας της Θεομήτορος, η ιερά εικόνα μεταφέρθηκε με ευλάβεια στο σπήλαιο του Προβατείου Όρους, όπου και τοποθετήθηκε. Αλλά η επιθυμία της Υπεραγίας Θεοτόκου ήταν να επιστρέψει στον ευλογημένο χώρο της ευρέσεώς της. Έτσι την επόμενη ημέρα η εικόνα ευρέθηκε θαυματουργικώς πάνω στη μυρσίνη και το παράδοξο αυτό γεγονός επαναλήφθηκε και άλλες φορές. Γι' αυτό και οι τρεις θεοφόροι Πατέρες αποφάσισαν να ανεγείρουν έναν μικρό πρόχειρο ναΐσκο προς τιμήν της Θεοτόκου στον χώρο της ευρέσεως, όπως και έγινε. Αργότερα γύρω από τον ναΐσκο ανήγειραν κελλιά, στα οποία και εγκαταστάθηκαν. Έτσι δημιουργήθηκε η πρώτη μονή για να δώσει στη συνέχεια τη θέση της στην περιώνυμη **Νέα Μονή**, η οποία ανεγέρθηκε από τον αυτοκράτορα **Κωνσταντίνο Θ' τον Μονομάχο** (1042 - 1055), ο οποίος την εποχή αυτή βρισκόταν εξόριστος στη Μυτιλήνη.

Όμως η Υπεραγία Θεοτόκος επιτέλεσε και ένα νέο θαύμα, αφού πρόβλεψε την επάνοδο και ανάρρηση του εξορίστου αυτοκράτορος Κωνσταντίνου στον αυτοκρατορικό θρόνο της Κωνσταντινούπολεως. Το θαυμαστό αυτό γεγονός συνέβη, αφού τον χρόνο κατά τον οποίο ο Κωνσταντίνος βρισκόταν εξόριστος στη Μυτιλήνη, η Θεοτόκος εμφανίστηκε στον ύπνο των τριών μακαρίων και θεοφόρων Πατέρων και τους παρότρυνε να μεταβούν στη Μυτιλήνη για να συναντήσουν τον εξόριστο αυτοκράτορα και να του ανακοινώσουν ότι σύντομα θα αναρρηθεί και πάλι στον αυτοκρατορικό θρόνο. Τότε ο Νικήτας και ο Ιωσήφ ανεχώρησαν για τη Μυτιλήνη και αφού διηγήθηκαν λεπτομερώς στον εξόριστο Κωνσταντίνο ότι σύμφωνα με την πρόρρηση της Θεοτόκου θα επανέλθει στον θρόνο, ο εξόριστος αυτοκράτορας πίστεψε στους λόγους των δύο θεοφόρων ασκητών και τους υποσχέθηκε να εκπληρώσει κάθε τους επιθυμία. Τότε οι Όσιοι Πατέρες του ζήτησαν να ανεγείρει περίλαμπρο και μεγαλοπρεπή ναό επ' ονόματι της Θεομήτορος στον χώρο, όπου ευρέθηκε η θαυματουργή εικόνα. Αμέσως ο Κωνσταντίνος υποσχέθηκε να εκπληρώσει το αίτημά τους και μάλιστα έδωσε σ' αυτούς το δαχτυλίδι του ως ενέχυρο για την τήρηση της υποσχέσεώς του. Το 1042 η Ζωή, η οποία ήταν η σύζυγος του αποβιώσαντος αυτοκράτορος Μιχαήλ Ε' του Καλαφάτου, έφερε ως σύζυγο στην Κωνσταντινούπολη τον Κωνσταντίνο, τον οποίο αφού τον ανακάλεσε από την εξορία, τον παντρεύτηκε και τον ανακήρυξε αυτοκράτορα. Μ' αυτόν τον τρόπο εκπληρώθηκε η προφητεία της Θεοτόκου και ο Κωνσταντίνος Θ' ο Μονομάχος κατέλαβε τον αυτοκρατορικό θρόνο της Κωνσταντινούπολεως.

Μόλις οι θεοφόροι Πατέρες πληροφορήθηκαν την επάνοδο του Κωνσταντίνου στον θρόνο, πήγαν στην Κωνσταντινούπολη και δείχνοντας στον αυτοκράτορα το δαχτυλίδι, του ζήτησαν να εκπληρώσει την υπόσχεσή του και να ανεγείρει μεγαλοπρεπή ναό, ο οποίος μαζί με τα κελλιά να αποτελέσει μια περιώνυμη μονή. Ο Κωνσταντίνος ανέλαβε με μεγάλη προθυμία το έργο της ανοικοδομήσεως του ναού και των κελλιών της μονής, στην οποία αφιέρωσε και τα περίφημα χρυσόβουλλά του. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι σύμφωνα με την παράδοση ο αυτοκράτορας έστειλε τους Οσίους Πατέρες να επισκεφθούν όλους τους ναούς της Κωνσταντινούπολεως προκειμένου να επιλέξουν το κατάλληλο σχέδιο για τον μεγαλοπρεπή ναό της μονής. Η ανέγερση άρχισε το 1042 και διήρκησε μέχρι το 1055, έτος κατά το οποίο απεβίωσε ο Κωνσταντίνος. Το έργο της ανοικοδομήσεως συνεχίστηκε από τη βασίλισσα Θεοδώρα, την αδελφή της Ζωής, αφού και η Ζωή είχε ήδη αποβιώσει. Έτσι ολοκληρώθηκε το

έργο για να αποτελεί μέχρι τις ημέρες μας η περίφημη **Νέα Μονή της Χίου** με τους ατίμητους ψηφιδωτούς θησαυρούς της, Βυζαντινό μνημείο πανελληνίας φήμης και παγκόσμιας πολιτιστικής ακτινοβολίας, αλλά ταυτόχρονα και λαοφιλές θεομητορικό προσκύνημα χάρη στην ανευρεθείσα θαυματουργή εικόνα της **Παναγίας Νιαμονίτισσας** που χαρίζει πλουσιοπάροχα τις δωρεές και τις ευεργεσίες Της σ' όσους Την τιμούν και επικαλούνται με πίστη και ευλάβεια τις πρεσβείες Της.

Μετά την ολοκλήρωση της Νέας Μονής οι τρεις μακάριοι και θεοφόροι ασκητές ανέλαβαν την ηγουμενία της και μάλιστα ο καθένας από αυτούς διαδοχικά. Στη συνέχεια ανεγέρθηκε και άλλο μοναστήρι, το οποίο επανδρώθηκε με μοναχές και υπάχθηκε στη Νέα Μονή. Αλλά ο μισόκαλος διάβολος μίσησε το έργο των Οσίων Πατέρων και έτσι βρέθηκαν μερικοί, οι οποίοι κατασυκοφάντησαν τους τρεις ενάρετους και μακάριους ασκητές ως ασεβείς και κακόδοξους. Το θλιβερό αυτό γεγονός οδήγησε στην ένωση των δύο μονών επί των ημερών της βασιλείσσης Θεοδώρας, οι δε τρεις Όσιοι Πατέρες οδηγήθηκαν στην εξορία και παρέμειναν εξόριστοι μέχρι τον θάνατο της Θεοδώρας και του διαδόχου αυτής, Βασιλέως Μιχαήλ Γ' του Στρατιωτικού (1056 - 1057). Όταν όμως ανέλαβε ο Ισαάκιος ο Κομνηνός (1057 - 1059), προσήλθαν οι τρεις Πατέρες στον νέο βασιλιά, ο οποίος αντιλήφθηκε τη συκοφαντία και με νέο χρυσόβουλλο παρέδωσε τα δύο μοναστήρια στους ιδρυτές τους. Αφού επέστρεψαν οι Όσιοι Πατέρες στην αγαπημένη τους μονή, έζησαν και οι τρεις οσιακώς προσευχόμενοι αδιαλείπτως στον Κύριο και ασκούμενοι στις θείες αρετές. Όμως κάποια στιγμή ήρθε η ώρα να αποχωρισθούν τα γήινα και να παραδώσουν την αγία τους ψυχή στον Θεό. Στις 20 Μαΐου 1080 εγκατέλειψε την επίγεια βιοτή ο Όσιος Νικήτας, ενώ μετά από σύντομο χρονικό διάστημα εξεδήμεσε ο Όσιος Ιωάννης. Τελευταίος κοιμήθη οσιακώς ο Ιωσήφ, του οποίου η ακριβής ημερομηνία της τελευτής παραμένει μέχρι σήμερα άγνωστη. **Η μνήμη και των τριών παμμακαρίστων αθλητών του πνεύματος και φλογερών εραστών της κατά Χριστόν ζωής τιμάται κατ' έτος στις 20 Μαΐου.**

Μέχρι το 1822 τα ιερά λείψανα των Οσίων Πατέρων φυλάσσονταν στον εξωνάρθηκα του καθολικού της Νέας Μονής, αλλά κατά την καταστροφή και σφαγή της Χίου το 1822 οι Τούρκοι κατέκαυσαν το καθολικό της μονής και διεσκόρπισαν τα ιερά λείψανα. Σήμερα διασώζεται μόνο μία κέρα εκ των τριών Οσίων, άγνωστο σε ποιον από τους τρεις ανήκει. Σύμφωνα με τον Όσιο Νικηφόρο τον Χίο, όταν πειρατές εισήλθαν στη Νέα Μονή για να καταστρέψουν και να λεηλατήσουν τα κειμήλια της μονής, έφτασαν και στον εξωνάρθηκα και προσπάθησαν να καταστρέψουν τη λάρνακα με τα φυλασσόμενα ιερά λείψανα. Στην προσπάθειά τους να την ανοίξουν, έπεσε από τα χέρια ενός επιδρομέα η σμίλη, με αποτέλεσμα να αναπηδήσει μεγάλη φλόγα, που άρχισε να κατακαίει τους επιδρομείς, οι οποίοι αναγκάστηκαν να τραπούν σε φυγή. Αλλά η θαυματουργική χάρη των Οσίων Πατέρων επιβεβαιώνεται και από τη θεραπεία του ιερομονάχου Ιερεμίου, ο οποίος ερχόμενος στη Χίο από την Κρήτη το 1669, εγκαταστάθηκε στο σπήλαιο του Προβατείου Όρους, όπου είχαν ασκητεύσει οι τρεις Όσιοι Πατέρες. Κάποια στιγμή προσβλήθηκε από πανώλη και κινδύνευσε να χάσει τη ζωή του. Αφού επικαλέσθηκε τις πρεσβείες των Οσίων Πατέρων, αποκοιμήθηκε και στον ύπνο του είδε τους τρεις θεοφόρους και σεπτούς ασκητές να τον ευλογούν και να απομακρύνουν την ανίατη ασθένεια. Μόλις ξύπνησε, ήταν εντελώς υγιής. Τότε από

ευγνωμοσύνη προς τους Αγίους ζωγράφισε τη μορφή τους, όπως τους είδε σε οπτασία στον ύπνο του.

Η ευχή όλων μας είναι οι σεπτοί και θεοφόροι Όσιοι Πατέρες Νικήτας, Ιωάννης και Ιωσήφ, οι και θεμελιωτές του χιακού μοναχισμού και ιδρυτές της παλαιφάτου Νέας Μονής Χίου, να πρεσβεύουν αδιάλειπτα προς τον Πανάγαθο Θεό για την κατά Χριστόν πνευματική μας πορεία στη σημερινή εποχή της ηθικής καταπτώσεως και της κραυγαλέας καταπατήσεως των θείων επιταγών.

Αριστείδης Γ. Θεοδωρόπουλος
Εκπαιδευτικός

Βιβλιογραφία

Χαροκόπου Αντωνίου Ν., Οι Όσιοι Πατέρες Νικήτας, Ιωάννης και Ιωσήφ της Σκήτης των Αγίων Πατέρων της Χίου, Χίος 2010.

Εικόνες

1. Παλαιά φορητή εικόνα των τριών Οσίων Πατέρων Νικήτα, Ιωάννου και Ιωσήφ, οι οποίοι κρατούν την ανευρεθείσα εικόνα της Θεομήτορος. Η εικόνα είναι έργο των μοναχών της Σκήτης και φιλοτεχνήθηκε τον 19ο αιώνα.
2. Η θαυματουργή εικόνα της Υπεραγίας Θεοτόκου, η οποία ευρέθηκε από τους τρεις σεπτούς θεοφόρους Πατέρες Νικήτα, Ιωάννη και Ιωσήφ και έγινε η αιτία για την ανέγερση της περίλαμπρης και περιώνυμης Νέας Μονής της Χίου.
3. Η ανευρεθείσα θαυματουργή εικόνα της Παναγίας Νεαμονιτίσσης.
4. Η φυλασσόμενη στην Ιερά Νέα Μονή Χίου παλαιά φορητή εικόνα των τριών μακαρίων και θεοφόρων Οσίων Πατέρων Νικήτα, Ιωάννου και Ιωσήφ.
5. Οι Όσιοι Πατέρες Νικήτας, Ιωάννης και Ιωσήφ υπήρξαν οι ιδρυτές της ιστορικής και περίλαμπρης Νέας Μονής της Χίου.
6. Πανοραμική άποψη της περίφημης Νέας Μονής από την Ιερά Σκήτη των Αγίων Πατέρων.
7. Το ανεγερθέν το 1890 καθολικό επ' ονόματι του Τιμίου Σταυρού στην Ιερά Σκήτη των Αγίων Πατέρων. Αριστερά διακρίνεται το παρεκκλήσιο του Αγίου Νεκταρίου.
8. Το εσωτερικό του επ' ονόματι των τριών ασκητών Πατέρων σπηλαιώδους ναού της Ιεράς Σκήτης των Αγίων Πατέρων του Προβατείου Όρους της Χίου.
9. Άποψη της Ιεράς Σκήτης των Αγίων Πατέρων.